

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

REKOMENDACIJOS

TARYBA

TARYBOS REKOMENDACIJA

2018 m. gegužės 22 d.

dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų

(Tekstas svarbus EEE)

(2018/C 189/01)

EUROPOS SAJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 165 ir 166 straipsnius,

atsižvelgdama į Europos Komisijos pasiūlymą,

kadangi:

- (1) pagal pirmąją Europos socialinių teisių ramsčio ⁽¹⁾ principą kiekvienas turi teisę į kokybišką ir įtraukų švietimą, mokymą ir mokymąsi visą gyvenimą, kad galėtų išsaugoti ir įgyti įgūdžių, leidžiančių visavertiškai dalyvauti visuomenės gyvenime ir sėkmingai įveikti permainas darbo rinkoje. Taip pat numatoma kiekvieno žmogaus teisė „laiku gauti konkrečiai jam pritaikytą pagalbą siekiant pagerinti perspektyvas įsidarbinti ar pradėti dirbti savarankiškai“, teisė į paramą „mokantis ir persikvalifikuojant“, teisė „į tolesnį mokymąsi“ ir „į paramą ieškant darbo“. Vienas iš vizijos kuriant Europos švietimo erdvę, kurioje būtų galima „išnaudoti visą švietimo ir kultūros potencialą, skatinantį darbo vietų kūrimą, socialinę teisingumą bei aktyvų pilietiškumą, ir padedantį patirti visą Europos tapatybės įvairovę“, tikslų – skatinti kompetencijų ugdymą ⁽²⁾;
- (2) žmonėms reikia tinkamo įgūdžių ir kompetencijų rinkinio, kad būtų galima išlaikyti dabartinį gyvenimo lygį ir aukštą užimtumo lygį ir skatinti socialinę sanglaudą atsižvelgiant į ateities visuomenę ir darbo rinką. Parama žmonėms visoje Europoje įgyjant įgūdžių ir kompetencijų, kurių reikia asmeniniam pasitenkinimui, sveikatai, įsidarbinamumui ir socialinei įtraukčiai, padeda didinti Europos atsparumą šiuo sparčių ir didelių pokyčių laikotarpiu;
- (3) 2006 m. Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba priėmė Rekomendaciją dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų. Toje rekomendacijoje valstybėms narėms rekomenduota „plėtot[i] bendrųjų gebėjimų ugdymo teikimą visiems, kuris sudarytų jų visą gyvenimą trunkančio mokymosi strategijų dalį, įskaitant visuotiniam raštingumui pasiekti skirtas strategijas“, ir kaip orientyru vadovaut[is] ... dokumentu „Bendrieji visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimai. Europos orientaciniai metmenys“ ⁽³⁾. Patvirtinus rekomendaciją ji tapo pagrindiniu dokumentu, kuriuo remiamasi plėtojant į kompetencijas orientuotą švietimą, mokymą ir mokymąsi;
- (4) dabar kompetencijų reikalavimai pasikeitė: vis daugiau darbo vietų automatizuojama, technologijos atlieka svarbesnį vaidmenį visose darbo ir gyvenimo srityse, o verslumo, socialinės ir pilietinės kompetencijos įgyja vis didesnės svarbos siekiant užtikrinti atsparumą ir gebėjimą prisitaikyti prie pokyčių;

⁽¹⁾ COM(2017) 250.

⁽²⁾ COM(2017) 673.

⁽³⁾ OL L 394, 2006 12 30, p. 10.

- (5) kita vertus, iš tarptautinių tyrimų, pvz., Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) organizuojamos Tarptautinio moksleivių vertinimo programos (PISA) arba EBPO organizuojamos Suaugusiųjų gebėjimų tarptautinio vertinimo programos (PIAAC), rezultatų matyti, kad paauglių ir suaugusiųjų, neturinčių pakankamų pagrindinių įgūdžių, dalis nuolat tebėra didelė. 2015 m. vienas iš penkių moksleivių turėjo sunkumų, susijusių su pakankamų skaitymo, matematikos ar gamtos mokslų įgūdžių ugdymu⁽¹⁾. Kai kuriose šalyse iki trečdaliao suaugusiųjų raštingumas ir gebėjimas skaičiuoti yra žemiausio lygio⁽²⁾. 44 % Sąjungos gyventojų turi menkus skaitmeninius įgūdžius, o 19 % jų apskritai neturi⁽³⁾;
- (6) tad investuoti į pagrindinius įgūdžius tapo dar svarbiau nei bet kada anksčiau. Kokybiškas švietimas, įskaitant užklasinę veiklą, ir platus požiūris į kompetencijų ugdymą, užtikrina geresnę pagrindinių įgūdžių ugdymo pažangą. Be to, reikia išnagrinėti naujus mokymosi būdus, kuriuos galėtume pasiūlyti vis judresnei ir vis labiau skaitmeninėmis technologijomis besinaudojančiai visuomenei⁽⁴⁾. Skaitmeninės technologijos daro poveikį švietimui, mokymui ir mokymuisi, nes sukuriama lankstesnė mokymosi aplinka, pritaikyta prie itin judžios visuomenės poreikių⁽⁵⁾.
- (7) žinių ekonomikoje įsiminti faktus ir procedūras itin svarbu, tačiau nepakanka norint užtikrinti pažangą ir sėkmę. Tokie įgūdžiai, kaip problemų sprendimas, kritinis mąstymas, gebėjimas bendradarbiauti, kūrybiškumas, informatinis mąstymas ir savireguliacija šiandien mūsų sparčiai kintančioje visuomenėje yra svarbesni nei bet kada anksčiau. Šie įgūdžiai – tai priemonės, kurios leidžia realiuoju laiku pritaikyti tai, ko buvo išmokta, kad būtų generuojamos naujos idėjos, kuriamos naujos teorijos, nauji produktai ir įgyjamos naujos žinios;
- (8) Europos naujų įgūdžių darbotvarkėje⁽⁶⁾ pranešama apie 2006 m. Rekomendacijos dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų peržiūrą ir pripažįstama, kad investavimas į įgūdžius ir kompetencijas ir siekiant atnaujinti bendrą bendrųjų kompetencijų supratimą yra pirmas žingsnis siekiant skatinti švietimą, mokymą ir neformalųjį mokymąsi Europoje;
- (9) reaguojant į visuomenės ir ekonomikos pokyčius, atsižvelgiant į diskusijas dėl darbo ateities ir viešas konsultacijas dėl 2006 m. Rekomendacijos dėl bendrųjų gebėjimų peržiūros, reikia peržiūrėti ir atnaujinti tiek rekomendaciją, tiek Europos bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų orientacinius metmenis;
- (10) bendrųjų kompetencijų ugdymą ir patvirtinimą ir į kompetencijas orientuoto švietimo, mokymo ir mokymosi užtikrinimą reikėtų remti nustatant gerosios patirties pavyzdžius, kad būtų galima geriau padėti švietimo specialistams atlikti savo darbą ir kelti jų kvalifikaciją, atnaujinti vertinimo ir patvirtinimo metodus ir priemones ir diegti naujas ir novatoriškas mokymo ir mokymosi formas⁽⁷⁾. Taigi, remiantis pastarojo dešimtmečio patirtimi, šia rekomendacija reikėtų spręsti problemas, su kuriomis susiduriama įgyvendinant į kompetencijas orientuotą švietimą, mokymą ir mokymąsi;
- (11) remiant įvairiomis aplinkybėmis įgytų kompetencijų patvirtinimą bus pripažįstamos asmenų kompetencijos ir jiems bus suteikta galimybė įgyti visą arba, atitinkamai atvejais, dalinę kvalifikaciją⁽⁸⁾. Galima vadovautis jau taikomomis neformaliojo ir savaiminio mokymosi patvirtinimo priemonėmis ir Europos kvalifikacijų sandara⁽⁹⁾, kuri yra bendra orientacinė kvalifikacijos lygių palyginimo nurodant šioms kvalifikacijos įgyti reikiamas kompetencijas sistema. Be to, vertinimas gali padėti struktūrizuojant mokymosi procesus ir teikiant rekomendacijas siekiant padėti žmonėms tobulinti savo kompetencijas, be kita ko, atsižvelgiant į kintančius reikalavimus darbo rinkoje⁽¹⁰⁾;

(1) EBPO (2016 m.), 2015 m. PISA tyrimo rezultatai.

(2) Europos Komisija (2016 m.), 2016 m. švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis.

(3) 2017 m. Europos Komisijos Skaitmeninės darbotvarkės rezultatų suvestinė.

(4) Diskusijoms skirtas dokumentas dėl globalizacijos suvaldymo, COM(2017) 240 final.

(5) „Švietimo persvarstymas. Investavimas į gebėjimus siekiant geresnių socialinių ir ekonominių rezultatų“, COM(2012) 669 final.

(6) COM(2016) 381 final.

(7) 2015 m. Tarybos ir Komisijos Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginės programos („ET 2020“) įgyvendinimo bendra ataskaita (OL C 417, 2015 12 15, p. 25).

(8) OL C 398, 2012 12 22, p. 1.

(9) OL C 189, 2017 6 15, p. 15.

(10) 2008 m. lapkričio 21 d. Tarybos rezoliucija „Geresnis orientavimo visą gyvenimą integravimas į švietimo ir mokymosi visą gyvenimą strategijas“ (OL C 319, 2008 12 13, p. 4).

- (12) bendrųjų kompetencijų, kurių reikia asmeniniam pasitenkinimui, sveikatai, įsidarbinamumui ir socialinei įtraukčiai, rinkinys buvo apibrėžtas atsižvelgus ne tik į visuomenės ir ekonomikos pokyčius, bet ir į įvairias iniciatyvas, kurių Europoje imtasi per pastarąjį dešimtmetį. Ypatingas dėmesys skirtas pagrindinių įgūdžių gerinimui, investavimui į kalbų mokymąsi, skaitmeninės ir verslumo kompetencijų stiprinimui, bendrų vertybių svarbai mūsų visuomenės veikimui ir siekiui motyvuoti daugiau jaunuolių rinktis su mokslu susijusią karjerą. Šie aspektai turėtų būti atspindėti orientaciniuose metmenyse;
- (13) darnaus vystymosi tikslų 4.7 tikslo formuluotėje pabrėžiamas poreikis, kad „besimokantys asmenys įgytų žinių ir įgūdžių, reikalingų darniam vystymuisi skatinti, pasitelkiant, be kitų dalykų, švietimą darnaus vystymosi ir darnios gyvenenos, žmogaus teisių, lyčių lygybės, taikos ir nesmurtinės kultūros skatinimo, pasaulinės pilietybės bei kultūrų įvairovės ir kultūros indėlio į darnų vystymąsi vertinimo klausimais (1)“. UNESCO Pasaulinėje švietimo darniam vystymuisi veiksmų programoje teigiama, kad švietimas darniam vystymuisi yra neatskiriama kokybiško švietimo dalis ir svarbiausias veiksnys siekiant visų kitų darnaus vystymosi tikslų. Šis siekis atspindėtas peržiūretuose orientaciniuose metmenyse;
- (14) užtikrinant kalbų mokymąsi, kuris tampa vis svarbesnis šiuolaikinėms visuomenėms, kultūrų tarpusavio supratimui ir bendradarbiavimui, remiamasi Bendra Europos kalbų mokėjimo orientacine sistema (CEFR). Ši sistema padeda nustatyti pagrindinius šios kompetencijos elementus ir remti mokymosi procesą. Sistema, kurioje pateikiamas kalbinių kompetencijų, visų pirma susijusių su užsienio kalbomis, apibrėžimo pagrindas, atspindima ir atnaujintuose orientaciniuose metmenyse;
- (15) plėtojant Skaitmeninės kompetencijos sistemą ir Verslumo kompetencijos sistemą remiamas kompetencijų ugdymas. Be to, Europos Tarybos Demokratinės kultūros kompetencijos orientaciniuose metmenyse išsamiai pristatomos vertybės, įgūdžiai ir nuostatos, kurių reikia siekiant tinkamai dalyvauti demokratiškos visuomenės gyvenime. Atnaujinant orientacinius metmenis į visa tai buvo deramai atsižvelgta;
- (16) siekiant paskatinti daugiau jaunuolių rinktis karjerą gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos srityse, visoje Europos imamasi iniciatyvų, kuriomis švietimas gamtos mokslų srityje glaudžiau susiejamas su menais ir kitais dalykais, naudojami tyrimais grindžiami pedagogikos metodai ir bendraujama su įvairiais visuomenės ir sektorių atstovais. Nors šių kompetencijų apibrėžtis bėgant laikui nedaug pasikeitė, gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos kompetencijų ugdymą remti darosi vis svarbiau ir tai turėtų būti atspindėta šioje rekomendacijoje;
- (17) neformaliojo ir savaiminio mokymosi svarba ir aktualumas yra akivaizdūs iš patirties, sukauptos dirbant kultūros srityje, dirbant su jaunimu, vykdant savanorišką darbą ir užsiimant mėgėjišku sportu. Neformalusis ir savaiminis mokymasis atlieka svarbų vaidmenį ugdant būtinus tarpasmeninius, bendravimo ir kognityvinius įgūdžius, tokius kaip kritinis mąstymas, analizės įgūdžiai, kūrybiškumas, problemų sprendimas ir atsparumas, kurie padeda jaunuoliams žengti į suaugusiųjų gyvenimą, tapti aktyviais piliečiais ir dirbti (2). Geresnis įvairių mokymosi struktūrų bendradarbiavimas padeda propaguoti įvairius mokymosi metodus ir kontekstus (3);
- (18) skatinant bendrųjų mokymosi visą gyvenimą kompetencijų ugdymą reikėtų užtikrinti paramą visais švietimo, mokymo ir mokymosi lygmenimis: skatinti kokybiškas ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas (4), toliau tobulinti mokyklinį ugdymą ir užtikrinti kokybišką mokymą (5), suteikti žemos kvalifikacijos suaugusiesiems galimybių tobulinti įgūdžius (6) ir toliau plėtoti pirminį ir tęstinį profesinį rengimą ir mokymą ir modernizuoti aukštąjį mokslą (7);

(1) 2015 m. rugsėjo 25 d. generalinėje asamblėjoje priimta Jungtinių Tautų rezoliucija „Keiskime mūsų pasaulį. Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m.“

(2) Tarybos išvados dėl darbo su jaunimu vaidmens padedant jaunuoliams ugdyti esminius gyvenimo įgūdžius, kurie palengvina jų sėkmingą perėjimą į suaugusiųjų gyvenimą, aktyvų pilietiškumą ir profesinį gyvenimą (OL C 189, 2017 6 15, p. 30).

(3) Tarybos išvados dėl bendradarbiavimo vykdant įvairių sektorių politiką stiprinimo siekiant veiksmingai spręsti socialines ir ekonomines jaunimo problemas (OL C 172, 2015 5 27, p. 3).

(4) Tarybos išvados dėl ikimokyklinio ugdymo ir pradinio ugdymo vaidmens skatinant kūrybingumą, novatoriškumą ir skaitmeninę kompetenciją (OL C 172, 2015 5 27, p. 17).

(5) Tarybos išvados dėl mokyklų raidos ir aukštos kokybės mokymo (OL C 421, 2017 12 8, p. 2).

(6) 2016 m. gruodžio 19 d. Tarybos rekomendacija dėl įgūdžių tobulinimo krypčių – naujų galimybių suaugusiesiems (OL C 484, 2016 12 24, p. 1).

(7) Tarybos išvados dėl atnaujintos ES aukštojo mokslo darbotvarkės (OL C 429, 2017 12 14, p. 3).

- (19) ši rekomendacija turėtų aprėpti įvairias švietimo, mokymo ir mokymosi struktūras, įskaitant formalųjį, neformalųjį ir savaiminį mokymąsi visą gyvenimą. Ja reikėtų siekti užtikrinti, kad kompetencijas visi suprastų vienodai ir taip būtų galima paskatinti šių skirtingų mokymosi struktūrų sąsajas ir sąveikumą. Joje nustatoma geroji patirtis, kuria reikėtų vadovautis siekiant patenkinti švietimo specialistų, įskaitant mokytojus, instruktorius, mokytojų rengėjus, švietimo ir mokymo įstaigų vadovus, už kolegų mokymą atsakingus darbuotojus, tyrėjus ir universitetų dėstytojus, su jaunimu dirbančius asmenis ir suaugusiųjų švietimo specialistus, taip pat darbdavius ir darbo rinkos suinteresuotuosius subjektus, poreikius. Ši rekomendacija taip pat skirta institucijoms ir organizacijoms, įskaitant socialinius partnerius ir pilietinės visuomenės organizacijas, kurios orientuoja ir remia asmenis jiems tobulinant savo kompetencijas visą gyvenimą, nuo pat vaikystės;
- (20) šioje rekomendacijoje visapusiškai laikomasi subsidiarumo ir proporcingumo principų,

PRIĖMĖ ŠIĄ REKOMENDACIJĄ:

Valstybės narės turėtų:

1. padėti užtikrinti teisę į kokybišką ir įtraukų švietimą, mokymą ir mokymąsi visą gyvenimą ir užtikrinti visiems galimybę ugdyti bendrąsias kompetencijas visapusiškai remiantis priede nurodytu dokumentu „Bendrosios mokymosi visą gyvenimą kompetencijos. Europos orientaciniai metmenys“ ir
  - 1.1. remti ir stiprinti visų žmonių bendrųjų kompetencijų ugdymą visą gyvenimą, nuo pat vaikystės, įtraukiant šią nuostatą į nacionalines mokymosi visą gyvenimą strategijas;
  - 1.2. remti visus besimokančius asmenis, įskaitant nepalankioje padėtyje esančius arba specialiųjų poreikių turinčius asmenis, kad jie išnaudotų savo potencialą;
2. remti bendrųjų kompetencijų ugdymą daugiausia dėmesio skiriant siekiui:
  - 2.1. pakelti pagrindinių gebėjimų (raštingumo, gebėjimo skaičiuoti ir bazinių skaitmeninių įgūdžių) lygį ir remti mokymosi mokyti kompetencijos ugdymą kaip nuolat tobulinamą pagrindą visą gyvenimą mokytis ir dalyvauti visuomenės gyvenime;
  - 2.2. pakelti asmeninės, socialinės ir mokymosi mokyti kompetencijos lygį siekiant geriau gebėti rūpintis sveikata ir gyventi į ateitį orientuotą gyvenimą;
  - 2.3. skatinti įgyti gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos kompetencijų atsižvelgiant į jų sąsajas su menu, kūrybiškumu ir inovacijomis ir labiau motyvuoti jaunuolius, visų pirma merginas ir jaunas moteris, rinktis karjerą šiose srityse;
  - 2.4. geriau ugdyti skaitmenines kompetencijas ir kelti jų lygį visais švietimo ir mokymo etapais visose gyventojų grupėse;
  - 2.5. puoselėti verslumo kompetenciją, kūrybiškumą ir iniciatyvumą, ypač tarp jaunų žmonių, pavyzdžiui, teikiant daugiau galimybių jauniems besimokantiems asmenims mokantis mokykloje bent vieną kartą įgyti praktinės verslumo patirties;
  - 2.6. kelti kalbinių kompetencijų lygį (kiek tai susiję tiek su oficialiąja, tiek su kitomis kalbomis) ir padėti besimokantiems asmenims išmokti kitų jų darbui ir gyvenimui svarbių kalbų, kurios gali praversti tarpvalstybinės komunikacijos ir mobilumo srityse;
  - 2.7. skatinti pilietiškumo kompetencijų ugdymą siekiant pagilinti bendrų vertybių, išvardytų Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnyje ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje, suvokimą;
  - 2.8. Didinti visų besimokančių asmenų ir švietimo specialistų informuotumą apie bendrųjų kompetencijų įgijimo svarbą ir jų santykį su visuomene;

3. sudaryti palankesnes sąlygas įgyti bendrųjų kompetencijų pasitelkiant gerosios patirties pavyzdžius, kad būtų remiamas bendrųjų kompetencijų ugdymas, kaip išdėstyta priede, visų pirma:
  - 3.1. propaguoti įvairius mokymosi metodus ir aplinkas, įskaitant tinkamą skaitmeninių technologijų naudojimą švietimo, mokymo ir mokymosi struktūrose;
  - 3.2. teikti paramą švietimo specialistams ir kitiems suinteresuotiesiems subjektams, remiantiems mokymosi procesus, įskaitant šeimas, siekiant stiprinti besimokančių asmenų bendrąsias kompetencijas – tai yra mokymosi visą gyvenimą metodo dalis švietimo, mokymo ir mokymosi struktūrose;
  - 3.3. remti ir toliau tobulinti įvairiose struktūrose įgytų bendrųjų kompetencijų vertinimą ir patvirtinimą laikantis valstybių narių nustatytų taisyklių ir procedūrų;
  - 3.4. stiprinti švietimo, mokymo ir mokymosi struktūrų sąsajas visais lygmenimis ir įvairiose srityse siekiant užtikrinti geresnį besimokančių asmenų kompetencijų ugdymo tęstinumą ir novatoriškų mokymosi metodų kūrimą;
  - 3.5. tobulinti priemones, išteklius ir gaires švietimo, mokymo, užimtumo ir kitose mokymosi struktūrose siekiant padėti žmonėms valdyti mokymosi visą gyvenimą procesus;
4. integruoti JT darnaus vystymosi tikslų (DVT), visų pirma 4.7 DVT tikslo, užmojus į švietimo, mokymo ir mokymosi sistemas, be kita ko, skatinant įgyti žinių apie tai, kaip apriboti įvairialypį klimato kaitos pobūdį ir naudoti gamtos išteklius tvariu būdu;
5. teikti ataskaitas naudojantis pagal Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginę programą („ET2020“) ir visas ją pakeisiančias programas taikomomis esamomis sistemomis ir priemonėmis apie patirtį ir pažangą ugdant bendrąsias kompetencijas visuose švietimo ir mokymo sektoriuose, įskaitant neformalųjį ir, kiek įmanoma, savaiminį mokymąsi;

PALANKIAI VERTINA TAI, KAD KOMISIJA, DERAMAI ATSIŽVELGDAMA Į VALSTYBIŲ NARIŲ KOMPETENCIJAS:

6. remia rekomendacijos įgyvendinimą ir Europos orientacinių metmenų naudojimą sudarydama valstybėms narėms palankesnes sąlygas mokytis vienoms iš kitų ir kartu su valstybėmis narėmis rengdama etaloninę medžiagą ir priemones, kaip antai:
  - 6.1. prirėikus konkrečių kompetencijų metmenis, kurie padėtų ugdyti ir vertinti tas kompetencijas ⁽¹⁾;
  - 6.2. įrodymais grindžiamas gaires dėl naujų mokymosi formų ir rėmimo metodų;
  - 6.3. pagalbines priemones švietimo specialistams ir kitiems suinteresuotiesiems subjektams, pavyzdžiui, internetinius mokymo kursus, įsivertinimo priemones ⁽²⁾, tinklus, įskaitant „eTwinning“ ir Europos suaugusiųjų mokymosi elektroninę platformą (EPALE);
  - 6.4. bendrųjų kompetencijų, įgytų tęsiant anksčiau nurodytą darbą įgyvendinant „ET2020“ ⁽³⁾, vertinimo ir paramos patvirtinimui metodus ir visas juos pakeisiančias sistemas;
7. remia iniciatyvas, kuriomis siekiama toliau plėtoti ir skatinti švietimą siekiant užtikrinti darnų vystymąsi pagal ketvirtąjį JT darnaus vystymosi tikslą dėl įtraukaus ir lygiateisiško kokybiško švietimo ir mokymosi visą gyvenimą galimybių visiems;
8. pasinaudodama esamomis sistemomis ir priemonėmis teikia ataskaitas apie patirtį ir gerosios patirties pavyzdžius Sąjungoje siekiant sustiprinti besimokančių asmenų bendrąsias kompetencijas – tai yra požiūrio į mokymąsi visą gyvenimą švietimo, mokymo ir mokymosi struktūrose, dalis.

⁽¹⁾ Remiantis patirtimi ir ekspertinėmis žiniomis, sukauptomis kuriant Bendrą Europos kalbų mokėjimo orientacinę sistemą, Skaitmeninės kompetencijos metmenis ir Verslumo kompetencijos metmenis.

⁽²⁾ Pavyzdžiui, Skaitmeninės kompetencijos metmenys.

⁽³⁾ Bendrųjų kompetencijų vertinimas švietimo ir mokymo srityje. Politinės gairės (angl. *Assessment of Key Competences in initial education and training: Policy Guidance*), SWD (2012) 371.

Ši rekomendacija pakeičia 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendaciją dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų.

Priimta 2018 m. gegužės 22 d. Briuselyje

Tarybos vardu

Pirmininkas

K. VALCHEV

PRIEDAS

**BENDROSIOS MOKYMOSI VISĄ GYVENIMĄ KOMPETENCIJOS
EUROPOS ORIENTACINIAI METMENYS****Padėtis ir tikslai**

Kiekvienas turi teisę į kokybišką ir įtraukų švietimą, mokymą ir mokymąsi visą gyvenimą, kad galėtų išsaugoti ir įgyti įgūdžių, leidžiančių visavertiškai dalyvauti visuomenės gyvenime ir sėkmingai įveikti permainas darbo rinkoje.

Kiekvienas turi teisę laiku gauti konkrečiai jam pritaikytą pagalbą siekiant pagerinti perspektyvas įsidarbinti ar pradėti dirbti savarankiškai. Tai, be kita ko, teisė į paramą ieškant darbo, mokantis ir persikvalifikuojant.

Šie principai įtvirtinti Europos socialinių teisių ramstyje.

Sparčiai kintančiame ir glaudžiai tarpusavyje susijusiame pasaulyje kiekvienam žmogui reikės įgyti įvairių įgūdžių ir kompetencijų ir juos nuolat tobulinti visą gyvenimą. Šiuose orientaciniuose metmenyse apibrėžtomis bendrosiomis kompetencijomis siekiama sukurti pagrindą, padėsiantį siekti lygesnės ir demokratiškesnės visuomenės. Jos atitinka įtraukaus ir tvaraus augimo, socialinės sanglaudos ir tolesnio demokratinės kultūros plėtojimo poreikį.

Pagrindiniai orientacinių metmenų tikslai yra šie:

- a) nustatyti ir apibrėžti bendrąsias kompetencijas, būtinas įsidarbinamumui, asmeniniam pasitenkinimui ir sveikatai, aktyviam ir atsakingam pilietiškumui ir socialinei įtraukčiai;
- b) sukurti Europos orientacinę priemonę, skirtą politikos formuotojams, švietimo ir mokymo paslaugų teikėjams, švietimo specialistams, profesinio orientavimo specialistams, darbdaviams, valstybinėms užimtumo tarnyboms ir patiems besimokantiems asmenims;
- c) remti Europos, nacionalinio, regioninio ir vietos lygmens pastangas siekiant paskatinti kompetencijų ugdymą mokymosi visą gyvenimą kontekste.

Bendrosios kompetencijos

Šioje rekomendacijoje kompetencijos apibrėžiamos kaip žinių, įgūdžių ir nuostatų derinys, kuriame:

- d) žinias sudaro faktai ir skaičiai, sąvokos, idėjos ir teorijos, kurie jau yra sukurti ir nustatyti ir kuriais grindžiamas tam tikros srities ar dalyko išmanymas;
- e) įgūdžiai apibrėžiami kaip gebėjimas ir pajėgumas vykdyti procesus ir naudotis turimomis žiniomis rezultatams pasiekti;
- f) nuostatos apibrėžiamos kaip nusiteikimas ir požiūris, kurio laikomasi imantis veiksmų ar reaguojant į idėjas, asmenis ar situacijas.

Bendrosios kompetencijos – tai kiekvieno asmens asmeniniam pasitenkinimui ir vystymuisi, įsidarbinamumui, socialinei įtraukčiai, darnaus gyvenimo būdui, sėkmingam gyvenimui taikiose visuomenėse, gebėjimui gyventi rūpinantis sveikata ir aktyviam pilietiškumui reikalingos kompetencijos. Jos ugdomos mokymosi visą gyvenimą – nuo ankstyvosios vaikystės visą suaugusiojo gyvenimą – kontekste formaliojo, neformaliojo ir savaiminio mokymosi būdais visuose kontekstuose, be kita ko, šeimoje, mokykloje, darbo vietoje, kaimynystėje ir kitose bendruomenėse.

Visos bendrosios kompetencijos laikomos vienodai svarbiomis; kiekviena iš jų padeda sėkmingai gyventi visuomenėje. Kompetencijomis galima naudotis įvairiuose kontekstuose ir įvairiai jas derinant. Jos iš dalies sutampa ir yra tarpusavyje susijusios; vienoje srityje svarbūs kompetencijos aspektai stiprina kitos srities kompetenciją. Tokie įgūdžiai, kaip kritinis mąstymas, problemų sprendimas, komandinis darbas, bendravimo ir derybų įgūdžiai, analizės įgūdžiai, kūrybiškumas ir tarpkultūriniai įgūdžiai, yra neatsiejama visų bendrųjų kompetencijų dalis.

Orientaciniuose metmenyse nustatytos aštuonios bendrosios kompetencijos:

- raštingumo kompetencija,
- daugiakalbystės kompetencija,
- matematinė kompetencija ir gamtos mokslų, technologijų ir inžinerijos kompetencija,
- skaitmeninė kompetencija,

- asmeninė, socialinė ir mokymosi mokytis kompetencija,
- pilietiškumo kompetencija,
- verslumo kompetencija,
- kultūrinio sąmoningumo ir raiškos kompetencija.

1. Raštingumo kompetencija

Raštingumas – tai gebėjimas nustatyti, suprasti, reikšti, kurti ir aiškinti sąvokas, jausmus, faktus ir nuomones tiek žodine, tiek rašto forma, naudojantis įvairių dalykų ir kontekstų vaizdo, garso ir skaitmenine medžiaga. Tai gebėjimas veiksmingai, tinkamai ir kūrybiškai bendrauti ir užmegzti ryšį su kitais.

Raštingumo ugdymas yra tolesnio mokymosi ir kalbinio bendravimo pagrindas. Priklausomai nuo aplinkybių raštingumo kompetenciją galima ugdyti gimtąja kalba, mokymo kalba ir (arba) šalies ar regiono oficialiąja kalba.

Svarbiausios su šia kompetencija susijusios žinios, įgūdžiai ir nuostatos

Ši kompetencija apima mokėjimą skaityti ir rašyti ir tinkamai suprasti raštu pateiktą informaciją, todėl tam būtina, kad asmuo išmanytų žodyną, funkcinę gramatiką ir kalbos funkcijas. Ji apima pagrindinių verbalinės sąveikos, įvairių literatūrinių ir neliteratūrinių tekstų tipų ir skirtingų kalbos stilių ir funkcinių stilių pagrindinių požymių išmanymą.

Asmuo taip pat turėtų gebėti žodžiu ir raštu bendrauti įvairiose situacijose, stebėti savo komunikaciją ir pritaikyti ją prie situacijos. Be to, ši kompetencija apima gebėjimus atskirti ir naudoti skirtingų tipų šaltinius, ieškoti informacijos, ją rinkti ir apdoroti, naudotis pagalbinėmis priemonėmis, žodžiais ir raštu formuluoti argumentus ir įtikinamai juos dėstyti atsižvelgiant į kontekstą. Ji apima kritinį mąstymą ir gebėjimą vertinti informaciją ir su ja dirbti.

Teigiama nuostata raštingumo atžvilgiu apima pasirengimą dalyvauti kritiškame ir konstruktyviame dialoge, estetinių savybių įvertinimą ir domėjimąsi bendravimu su kitais. Tai reiškia poveikio, kurį kalba daro kitiems asmenims, suvokimą ir būtinybę suprasti ir teigiamai bei socialiai atsakingai vartoti kalbą.

2. Daugiakalbystės kompetencija ⁽¹⁾

Šia kompetencija apibrėžiamas gebėjimas bendraujant tinkamai ir veiksmingai vartoti įvairias kalbas. Ją ir raštingumą sudarančių įgūdžių aspektai labai panašūs: ji yra grindžiama gebėjimu suprasti, reikšti ir aiškinti sąvokas, mintis, jausmus, faktus ir nuomones tiek žodine, tiek rašto forma (klausant, kalbant, skaitant ir rašant) atitinkamoje visuomenės ir kultūros kontekstų skalėje pagal kiekvieno asmens norus ar poreikius. Kalbų kompetencijos apima istorinį aspektą ir tarpkultūrinės kompetencijas. Ji priklauso nuo gebėjimo atlikti tarpininko vaidmenį skirtingų kalbų ir medijų atveju, kaip nurodyta Bendroje Europos orientacinėje sistemoje. Atitinkamais atvejais ji gali apimti gimtosios kalbos mokėjimo kompetencijų išlaikymą ir tolesnį plėtojimą, taip pat šalies oficialiosios (-ių) kalbos (-ų) išmokimą ⁽²⁾.

Svarbiausios su šia kompetencija susijusios žinios, įgūdžiai ir nuostatos

Šiai kompetencijai išsiugdyti reikia išmanyti įvairių kalbų žodyną ir funkcinę gramatiką bei pagrindinius verbalinės sąveikos tipus ir kalbų funkcinius stilius. Svarbu išmanyti visuomenėje įsigalėjusią tvarką, kultūrinius aspektus ir kalbų variantiškumą.

Svarbiausi šios kompetencijos įgūdžiai – tai gebėjimas suprasti žodžiu perduodamą žinią, pradėti, palaikyti ir užbaigti pokalbį, skaityti, suprasti ir rengti tekstus, atsižvelgiant į skirtingą įvairių kalbų mokėjimo lygį, pagal asmens poreikius. Asmuo turėtų gebėti tinkamai naudotis priemonėmis ir visą gyvenimą mokytis kalbų formaliojo, neformaliojo ar savaiminio mokymosi būdais.

Teigiama nuostata apima kultūrų įvairovės branginimą, domėjimąsi įvairiomis kalbomis ir tarpkultūrine komunikacija bei smalsumą jų atžvilgiu. Tai taip pat reiškia, kad atsižvelgiama į kiekvieno asmens individualias kalbines aplinkybes, įskaitant tiek pagarbą mažumų atstovų ir (arba) migrantų kilmės asmenų gimtosioms kalboms, tiek supratimą, kad šalies oficialioji kalba yra bendras sąveikos pagrindas.

⁽¹⁾ Europos Taryba apibrėždama asmenų kelių kalbų mokėjimo kompetencijas vartoja terminą „*plurilingualism*“, o Europos Sąjungos oficialiuose dokumentuose apibrėžiant tiek asmenų kompetencijas, tiek visuomenės situacijas vartojamas terminas „*multilingualism*“. Tai iš dalies susiję su sunkumais atskiriant sąvokas *plurilingual* ir *multilingual* kitose kalbose nei anglų ir prancūzų kalbos.

⁽²⁾ Tai taip pat apima klasikinių kalbų, pavyzdžiui senovės graikų ir lotynų kalbų, išmokimą. Klasikinės kalbos yra daugelio šiuolaikinių kalbų pagrindas, todėl jų mokėjimas gali palengvinti kalbų mokymąsi apskritai.

3. Matematinė kompetencija ir gamtos mokslų, technologijų ir inžinerijos kompetencija

- A. Matematinė kompetencija – gebėjimas vystyti ir taikyti matematinę mąstymą ir išvalgą sprendžiant įvairias kasdienes problemas. Ugdant gebėjimą gerai skaičiuoti, pabrėžiamas procesas, veikla ir žinios. Matematinė kompetencija skirtingu mastu apima gebėjimą ir norą naudoti matematinius mąstymo ir išraiškos būdus (formules, modelius, konstruktus, diagramas, schemas).
- B. Gamtos mokslų kompetencija – gebėjimas ir noras gamtos pasaulį aiškinti naudojantis taikomomis žiniomis ir metodika, įskaitant stebėjimą ir eksperimentavimą, siekiant iškelti klausimus ir daryti įrodymais grindžiamas išvadas. Technologijų ir inžinerijos kompetencijos suvokiamos kaip šių žinių ir metodų taikymas atsižvelgiant į suvoktus žmogaus norus ar poreikius. Gamtos mokslų, technologijų ir inžinerijos kompetencijos apima žmogaus veiklos sukeltų pokyčių suvokimą ir piliečio asmeninę atsakomybę.

Svarbiausios su šia kompetencija susijusios žinios, įgūdžiai ir nuostatos

- A. Būtinios matematikos žinios – geras skaičių, matavimo vienetų ir struktūrų, pagrindinių operacijų ir pagrindinių matematinių išraiškų mokėjimas, matematinių terminų ir sąvokų išmanymas bei klausimų, į kuriuos galima atsakyti remiantis matematika, supratimas.

Asmuo turėtų gebėti taikyti pagrindinius matematinius principus ir procesus kasdieniame gyvenime tiek buityje, tiek darbe (pvz., finansiniai įgūdžiai), taip pat sekti ir vertinti argumentų sekas. Asmuo turėtų gebėti mąstyti matematiškai, suprasti matematinius įrodymus ir bendrauti matematikos kalba bei naudotis tinkamomis pagalbos priemonėmis, įskaitant statistinius duomenis ir diagramas, ir suprasti matematinius skaitmeninimo aspektus.

Teigiama nuostata matematikos srityje yra pagrįsta pagarba tiesai ir noru ieškoti priežasčių bei vertinti jų pagrįstumą.

- B. Gamtos mokslų, technologijų ir inžinerijos srityje svarbiausios žinios apima pagrindinius gamtos pasaulio principus, pagrindines mokslo sąvokas, teorijas, principus ir metodus, technologijas, technologinius produktus ir procesus, taip pat mokslo, technologijų, inžinerijos ir apskritai žmogaus veiklos poveikio gamtos pasauliui suvokimą. Šios kompetencijos turėtų padėti asmeniui geriau suvokti mokslo teorijų, taikymo ir technologijų privalumus, apribojimus ir pavojus plačiam visuomeniui (kiek tai susiję su sprendimų priėmimu, vertybėmis, moraliniais klausimais, kultūra ir pan.).

Įgūdžiai yra šie: mokslo kaip gamtos tyrinėjimo pasinaudojant specialiomis metodikomis, įskaitant stebėjimus ir kontroliuojamus eksperimentus, proceso suvokimas, gebėjimas pasitelkti loginį ir racionalų mąstymą siekiant patikrinti hipotezę ir pasirengimas atsisakyti savo įsitikinimų, kai jie prieštarauja naujiems eksperimentų rezultatams. Tai apima gebėjimą naudoti ir valdyti technologines priemones, mašinas ir mokslinius duomenis siekiant tikslo arba ieškant įrodymais paremto sprendimo ar išvados. Asmuo taip pat turėtų gebėti atpažinti esminius mokslinio tyrimo bruožus ir pristatyti išvadas bei pagrįsti, kodėl jos padarytos.

Kompetencija apima nuostatą kritiškai vertinti ir būti smalsiam, domėjimasi etikos klausimais, saugumo ir aplinkos tvarumo sieki, visų pirma kiek tai susiję su mokslo ir technologijų pažanga, darančia poveikį pačiam asmeniui, šeimai ir bendruomeniui, ir globaliais klausimais.

4. Skaitmeninė kompetencija

Skaitmeninė kompetencija apima patikimą, kritišką ir atsakingą skaitmeninių technologijų naudojimą mokymosi, darbo ir dalyvavimo visuomenės gyvenime tikslais ir jų išmanymą. Ji apima gebėjimą naudotis informacija ir duomenimis, bendravimą ir bendradarbiavimą, gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis, skaitmeninio turinio kūrimą (įskaitant programavimą), saugumą (įskaitant skaitmeninę gerovę ir su kibernetiniu saugumu susijusias kompetencijas), su intelektine nuosavybe susijusius klausimus, problemų sprendimą ir kritinį mąstymą.

Svarbiausios su šia kompetencija susijusios žinios, įgūdžiai ir nuostatos

Asmuo turėtų suvokti, kaip skaitmeninių technologijų naudojimas gali padėti bendrauti, būti kūrybiškam ir novatoriškam, taip pat suvokti technologijų teikiamas galimybes, jų ribotumą, poveikį ir riziką. Jis turėtų suprasti bendruosius su skaitmeninių technologijų raida susijusius principus, mechanizmus ir logiką ir išmanyti bazines įvairių prietaisų, programinės įrangos ir tinklų funkcijas ir naudojimo būdus. Asmuo turėtų kritiškai vertinti skaitmeniniais priemonėmis teikiamos informacijos ir duomenų pagrįstumą, patikimumą ir poveikį ir suvokti teisės ir etikos principus, susijusius su skaitmeninių technologijų naudojimu.

Asmuo turėtų gebėti naudotis skaitmeninėmis technologijomis siekdamas aktyvaus pilietiškumo ir socialinės įtraukties, bendradarbiaujimo su kitais ir kūrybiškumo siekiant asmeninių, socialinių ar komercinių tikslų. Įgūdžiai yra šie: gebėjimas naudoti, rasti, filtruoti, vertinti, kurti ir programuoti skaitmeninį turinį ir juo dalytis. Asmuo turėtų gebėti tvarkyti ir apsaugoti informaciją, turinį, duomenis ir skaitmeninę tapatybę, taip pat atpažinti ir veiksmingai naudoti programinę įrangą, prietaisus, dirbtinio intelekto priemones ar robotus.

Dirbant su skaitmeninėmis technologijomis ir turiniu būtina vadovautis analitiška ir kritiška, tačiau kartu smalsia, atvira ir progresyvia nuostata jų raidos atžvilgiu. Taip pat būtinas etiškas, saugus ir atsakingas požiūris į tokių priemonių naudojimą.

5. Asmeninė, socialinė ir mokymosi mokytis kompetencija

Asmeninė, socialinė ir mokymosi mokytis kompetencija – tai gebėjimas apmąstyti savo elgesį, veiksmingai valdyti laiką ir informaciją, konstruktyviai dirbti su kitais, išlikti atspariam ir valdyti savo mokymąsi ir karjerą. Ji apima gebėjimą įveikti netikrumą ir sudėtingumą, išmokyti mokytis, palaikyti savo fizinę ir emocinę gerovę, išlaikyti fizinę ir emocinę sveikatą, gebėti rūpintis sveikata ir gyventi į ateitį orientuotą gyvenimą, būti empatiškam ir valdyti konfliktus įtraukiamame ir palaikymo kontekste.

Svarbiausios su šia kompetencija susijusios žinios, įgūdžiai ir nuostatos

Siekiant sėkmingų tarpasmeninių santykių ir socialinio dalyvavimo labai svarbu suprasti skirtingose visuomenėse ir aplinkose visuotinai priimtinius elgesio kodeksus ir bendravimo taisykles. Siekiant išsiugdyti asmeninę, socialinę ir mokymosi mokytis kompetenciją taip pat būtina turėti žinių apie tai, kas sudaro sveiką protą, sveiką kūną ir sveiką gyvenimą. Tam reikia žinoti priimtinausias mokymosi strategijas, suprasti, kokias kompetencijas reikia ugdyti, ir išmanyti įvairius būdus, kaip tą daryti, ir ieškoti priemonių švietimo, mokymo ir karjeros galimybių ir orientavimo ar paramos.

Įgūdžiai yra šie: gebėjimas nustatyti savo pajėgumus, sutelkti dėmesį, įveikti sudėtingas užduotis, kritiškai mąstyti ir priimti sprendimus. Tai apima gebėjimą mokytis ir dirbti tiek kartu su kitais, tiek savarankiškai, organizuoti savo mokymąsi ir atkakliai jį tęsti, vertinti mokymąsi ir dalytis jo rezultatais, prireikus kreiptis pagalbos ir veiksmingai valdyti savo karjerą ir socialinius ryšius. Asmuo turėtų būti atsparus ir gebėti įveikti netikrumą ir stresą. Jis turėtų gebėti konstruktyviai bendrauti įvairiose aplinkose, dirbti komandoje ir derėtis. Tai, be kita ko, reiškia gebėjimą parodyti toleranciją, išreikšti ir suprasti skirtingus požiūrius, kurti pasitikėjimą ir jausti empatiją.

Ši kompetencija grindžiama teigiama nuostata asmeninės, socialinės ir fizinės gerovės ir mokymosi visą gyvenimą atžvilgiu. Ji taip pat grindžiama nuostata, kuriai būdingas bendradarbiavimas, atkaklumas ir sąžiningumas. Tai apima pagarbą kitų skirtingumui ir jų poreikiams ir pasirengimą atsakyti išankstinių nuostatų ir siekti kompromiso. Asmuo turėtų gebėti apibrėžti ir nustatyti tikslus, motyvuoti save ir ugdyti atsparumą ir pasitikėjimą siekiant mokytis visą gyvenimą ir sėkmingai tai daryti. Į problemų sprendimą orientuota nuostata sustiprina tiek mokymosi procesą, tiek asmens gebėjimą įveikti kliūtis ir keistis. Tai apima norą pritaikyti ankstesnę mokymosi bei gyvenimo patirtį ir smalsumą ieškant galimybių mokytis bei mokantis įvairiose gyvenimo situacijose.

6. Pilietiškumo kompetencija

Pilietiškumo kompetencija – tai gebėjimas veikti kaip atsakingam piliečiui ir visapusiškai dalyvauti pilietiniame ir visuomenės gyvenime suprantant socialines, ekonomines, teises ir politines sąvokas ir struktūras, įvykius pasaulyje ir tvaramo aspektus.

Svarbiausios su šia kompetencija susijusios žinios, įgūdžiai ir nuostatos

Pilietiškumo kompetencija grindžiama pagrindinių sąvokų ir reiškinių, susijusių su individu, grupe, darbo organizacijomis, visuomene, ekonomika ir kultūra, išmanymu. Tam reikia suvokti bendras Europos vertybes, išvardytas Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnyje ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje. Tai apima žinias apie naujausius įvykius, taip pat kritinį požiūrį į pagrindinius šalies, Europos ir pasaulio istorijos įvykius. Be to, tai apima socialinių ir politinių judėjimų tikslų, vertybių ir politikos išmanymą, taip pat žinias apie tvarias sistemas, visų pirma klimato kaitą ir demografinius pokyčius pasaulio lygmeniu ir pagrindines jų priežastis. Itin svarbios yra žinios apie Europos integraciją, taip pat Europos ir pasaulio įvairovės ir kultūrinio tapatumo suvokimas. Tai apima supratimą apie Europos visuomenių daugiakultūrius ir socialinius bei ekonominius aspektus ir tai, kaip šalies kultūrinis tapatumas daro poveikį Europos tapatumui.

Pilietiškumo kompetencijos įgūdžiai yra susiję su gebėjimu veiksmingai bendrauti su kitais asmenimis bendrojo ar visuomeninio intereso labui, įskaitant darnų visuomenės vystymąsi. Tai apima kritinio mąstymo ir konstruktyvaus problemų sprendimo įgūdžius, taip pat įgūdžius plėtoti argumentus ir konstruktyvų dalyvavimą bendruomenės veikloje, taip pat priimančias sprendimus visais – nuo vietos ir nacionalinio iki Europos ir tarptautinio – lygmenimis. Tai taip pat apima gebėjimą naudotis tiek tradicinių, tiek naujų formų žiniasklaidos priemonėmis ir kritiškai jas vertinti bei su jomis sąveikauti, taip pat suvokti žiniasklaidos vaidmenį ir funkcijas demokratinėje visuomenėje.

Pagarba žmogaus teisėms kaip demokratijos pagrindui yra būtina siekiant suformuoti atsakingą ir konstruktyvią nuostatą. Konstruktyvus dalyvavimas apima norą dalyvauti demokratiškai sprendimų priėmimo procese visais lygmenimis ir pilietinėje veikloje. Tai apima socialinės ir kultūrų įvairovės, lyčių lygybės ir socialinės sanglaudos rėmimą, darnų gyvenimo būdą, taikos ir nesmurtinės kultūros propagavimą, pasirengimą gerbti kitų privatumą ir prisiimti atsakomybę už aplinką. Domėjimasis politine, socialine ir ekonomine raida, humanitariniais mokslais ir tarpkultūrine komunikacija yra būtinas siekiant būti pasirengusiam tiek įveikti išankstines nuostatas ir prireikus siekti kompromiso, tiek užtikrinti socialinį teisingumą bei sąžiningumą.

7. Verslumo kompetencija

Verslumo kompetencija – tai gebėjimas imtis veiksmų, iškilus galimybėms ir remiantis idėjomis, ir paversti jas kitiems svarbiomis vertybėmis. Ji grindžiama kūrybiškumu, kritiniu mąstymu ir problemų sprendimu, iniciatyvumu, atkaklumu ir gebėjimu dirbti bendradarbiaujant siekiant planuoti ir valdyti projektus, turinčius kultūrinę, socialinę ar finansinę vertę.

Svarbiausios su šia kompetencija susijusios žinios, įgūdžiai ir nuostatos

Verslumo kompetencijai išsiugdyti reikia žinoti, kad esama įvairių aplinkybių ir galimybių paversti idėjas veiksmais vykdant asmeninę, socialinę ir profesinę veiklą, ir suvokti, kaip jos atsiranda. Asmuo turėtų žinoti ir suprasti projektų – tiek procesų, tiek išteklių – planavimo ir valdymo metodus. Jis turėtų išmanyti ekonomiką ir suvokti socialines ir ekonomines galimybes ir problemas, su kuriomis susiduria darbdavys, organizacija ar visuomenė. Jis taip pat turėtų suprasti etikos principus ir darnaus vystymosi iššūkius, taip pat suvokti savo paties pranašumus ir trūkumus.

Verslumo įgūdžiai grindžiami kūrybiškumu, kuriam būdinga vaizduotė, strateginis mąstymas, problemų sprendimas ir gebėjimas kritiškai ir konstruktyviai mąstyti vykstant dinamiškiems kūrybos procesams ir diegiant inovacijas. Jie apima gebėjimą dirbti savarankiškai ir bendradarbiaujant komandoje, sutelkti išteklius (žmones ir daiktus) ir palaikyti veiklą. Tai, be kita ko, apima gebėjimą priimti finansinius sprendimus, susijusius su išlaidomis ir verte. Itin svarbus yra gebėjimas veiksmingai bendrauti ir derėtis su kitais, įveikti netikrumą, neaiškumą ir riziką priimančias pagrįstas sprendimus.

Verslumo nuostatai būdingas iniciatyvumas, tarpininkavimas, progresyvumas, drąsa ir atkaklumas siekiant tikslų. Tai apima norą motyvuoti kitus ir vertinti jų idėjas, empatiją, rūpinimąsi žmonėmis ir pasauliu ir atsakomybės prisiėmimą laikantis etiško požiūrio visais proceso etapais.

8. Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos kompetencija

Kultūrinio sąmoningumo ir raiškos kompetencija – supratimas ir atsižvelgimas į tai, kaip įvairiose kultūrose įvairiomis meno ir kitomis kultūros formomis kūrybiškai išreiškiamos ir perteikiamos idėjos ir prasmės. Tai susiję su siekiu suprasti, kurti ir išreikšti savo idėjas ir mintis apie savo vietą ar vaidmenį visuomenėje įvairiais būdais ir įvairiuose kontekstuose.

Svarbiausios su šia kompetencija susijusios žinios, įgūdžiai ir nuostatos

Šiai kompetencijai reikia išmanyti vietos, nacionalinę, regiono, Europos ir pasaulio kultūras ir raišką, įskaitant jų kalbas, paveldą, tradicijas ir kultūros produktus, taip pat suprasti, kaip tos raiškos formos gali turėti įtakos viena kitai ir asmens idėjoms. Tai apima supratimą apie įvairius idėjų perteikimo tarpusavyje būdus, kuriais naudojasi rašytinių, spausdintinių ir skaitmeninių tekstų, teatro, kino, šokio, žaidimų, meno ir dizaino, muzikos, ritualų, architektūros, įskaitant mišrias formas, autoriai, dalyviai ir auditorija. Reikia suvokti kintantį savo tapatumą ir kultūros paveldą pasaulyje, kuriam būdinga kultūrų įvairovė, taip pat kaip menas ir kitos kultūros formos gali padėti stebėti ir kartu formuoti pasaulį.

Įgūdžiai apima gebėjimą empatiškai išreikšti ir aiškinti metaforines ir abstrakčias idėjas, potyrius ir emocijas ir gebėjimą tai daryti įvairiomis meno ir kitomis kultūros formomis. Įgūdžiai taip pat apima gebėjimą nustatyti asmeninę, socialinę ar komercinę vertę sukuriančias galimybes ir jomis pasinaudoti pasitelkiant meno ir kitas kultūros formas ir gebėjimą dalyvauti kūrybos procesuose tiek savarankiškai, tiek kolektyviai.

Svarbu laikytis atviros nuostatos kultūros raiškos įvairovės atžvilgiu ir ją gerbti ir kartu laikytis etiško ir atsakingo požiūrio į intelektualinę ir kultūrinę nuosavybę. Teigiama nuostata taip pat apima domėjimąsi pasauliu, atvirumą ir gebėjimą įsivaizduoti naujas galimybes ir norą dalyvauti kultūros veikloje.

Bendrųjų kompetencijų ugdymo rėmimas

Bendrosios kompetencijos – dinamiškas žinių, įgūdžių ir nuostatų derinys, būtinas besimokančio asmens raidai visą gyvenimą nuo pat vaikystės. Kokybiškas ir įtraukus švietimas, mokymas ir mokymasis visą gyvenimą suteikia galimybių visiems išsiugdyti bendrąsias kompetencijas, tad į kompetencijas orientuotus metodus galima taikyti visose švietimo, mokymo ir mokymosi visą gyvenimą struktūrose.

Kalbant apie į kompetencijas orientuotą švietimą, mokymą ir mokymąsi visą gyvenimą, nustatyti trys uždaviniai: įvairių mokymosi metodų ir kontekstų naudojimas; parama mokytojams ir kitiems švietimo specialistams; kompetencijų ugdymo vertinimas ir patvirtinimas. Siekiant išspręsti tuos uždavinius buvo nustatyti keli gerosios patirties pavyzdžiai.

a. Mokymosi metodų ir aplinkos įvairovė

- a) Mokymosi procesą gali praturtinti tarpdalykinis mokymasis ir įvairių švietimo lygmenų, mokymo ir mokymosi procesų dalyvių, be kita ko iš darbo rinkos, partnerystė, taip pat, pavyzdžiui, holistinis požiūris į mokyklą, itin daug dėmesio skiriant bendradarbiavimu grindžiamam mokymui ir mokymuisi ir aktyviam besimokančių asmenų dalyvavimui ir sprendimų priėmimui. Be to, tarpdalykinis mokymasis gali sudaryti galimybes sustiprinti įvairių į mokymo programą įtrauktų dalykų sąsajas, taip pat tvirtai susieti tai, ko mokoma mokykloje, su pokyčiais ir aktualiais dalykais visuomenėje. Tarpsektorinis švietimo bei mokymo įstaigų ir išorės subjektų (kaip antai verslo, meno, sporto ir jaunimo bendruomenių atstovų, aukštojo mokslo ar mokslinių tyrimų įstaigų) bendradarbiavimas gali būti itin svarbus siekiant veiksmingai ugdyti kompetencijas.
- b) Pagrindinių įgūdžių įgijimą ir bendresnių kompetencijų ugdymą galima paskatinti akademinį mokymąsi sisteminei papildant socialiniu ir emociniu mokymusi, menais, sveikatinamuoju fiziniu aktyvumu, kurį praktikuojant rūpinamasi sveikata, į ateitį orientuotu ir fiziškai aktyviu gyvenimo būdu. Stiprinant asmenines, socialines ir mokymosi kompetencijas nuo pat vaikystės gali būti sukurtas pagrindas pagrindiniams įgūdžiams ugdyti.
- c) Taikant, pavyzdžiui, moksliniais tyrimais ar projektais grindžiamus mokymosi metodus, mišrųjų mokymąsi, menais ir žaidimais grindžiamą mokymąsi galima padidinti motyvaciją ir pasiryžimą mokytis. Lygiai taip pat įvairių kompetencijų ugdymą galima paskatinti taikant eksperimentinio mokymosi, mokymosi darbo vietoje ir mokslinius metodus gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos srityse.
- d) Besimokantys asmenys, švietimo specialistai ir mokymo paslaugų teikėjai galėtų būti skatinami naudoti skaitmenines technologijas, kad patobulintų mokymąsi ir padėtų ugdyti skaitmenines kompetencijas. Pavyzdžiui, galima dalyvauti tokiose Sąjungos iniciatyvose, kaip „ES programavimo savaitė“. Naudojant įsivertinimo priemones, kaip antai SELFIE, būtų galima pagerinti švietimo, mokymo ir mokymosi paslaugų teikėjų skaitmeninius gebėjimus.
- e) Konkrečios galybės įgyti verslumo patirties, stažuotės įmonėse arba verslininkų apsilankymai švietimo ir mokymo įstaigose, be kita ko, praktinė verslumo patirtis, pavyzdžiui, kūrybiniai iššūkiai, startuoliai, mokinių ar studentų vadovaujamos bendruomenės iniciatyvos, verslo imitavimas arba projektais grindžiamas verslumo mokymasis, galėtų būti itin naudingos ne tik jaunimui, bet ir suaugusiesiems ir mokytojams. Jaunimui galėtų būti suteikta galimybė mokantis mokykloje bent vieną kartą įgyti verslumo patirties. Mokyklų, bendruomenių ir įmonių partnerystė ir platformos vietos lygmeniu, ypač kaimo vietovėse, gali būti labai svarbios skleidžiant verslumo mokymą. Siekiant užtikrinti nuolatinę pažangą ir lyderystę itin svarbų vaidmenį galėtų atlikti tinkamas mokytojų ir mokyklų vadovų rengimas ir jiems teikiama parama.
- f) Daugiakalbystės kompetenciją galima ugdyti glaudžiai bendradarbiaujant su švietimo, mokymo ir mokymosi srities struktūromis užsienyje, taikant švietimo specialistų ir besimokančių asmenų judumą ir naudojant „eTwinning“, EPAL ar panašius interneto portalus.

- g) Visiems besimokantiems asmenims, įskaitant nepalankioje padėtyje esančius ar specialiųjų poreikių turinčius, būtų galima teikti adekvačią paramą įtraukiose struktūrose, kad jie išnaudotų savo potencialą švietimo srityje. Tokia parama galėtų būti kalbinė, akademinė ar socialinė ir emocinė pagalba, bendraamžių pagalba, užklausinė veikla, profesinis orientavimas arba materialinė parama.
- h) Siekiant geriau užtikrinti besimokančių asmenų kompetencijų ugdymo tęstinumą visą gyvenimą ir novatoriškų mokymosi metodų kūrimą, labai svarbus gali būti visų lygmenų švietimo, mokymo ir mokymosi struktūrų bendradarbiavimas.
- i) Švietimo ir mokymo sistemų, vietos bendruomenės partnerių ir darbdavių bendradarbiavimas, suderintas su formalioju, neformalioju ir savaiminiu mokymusi, gali prisidėti prie kompetencijų ugdymo ir palengvinti perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką, taip pat iš darbo rinkos į švietimo sistemą.
- b. *Parama švietimo specialistams*
- a) Pirminio švietimo ir tęstinio profesinio tobulėjimo sistemoje įtvirtinus į kompetencijas orientuotus metodus, švietimo specialistams būtų padėta pakeisti mokymo ir mokymosi metodus savo aplinkoje ir kompetentingai juos įgyvendinti.
- b) Švietimo specialistams būtų galima padėti rengti jų srities į kompetencijas orientuotus metodus pasitelkiant darbuotojų mainus, tarpusavio mokymąsi ir tarpusavio konsultavimą ir užtikrinant tokio mokymosi organizavimo lankstumą ir autonomiškumą pasitelkiant tinklus, bendradarbiaujant ir suburiant specialistų bendruomenes.
- c) Švietimo specialistams būtų galima padėti kurti novatoriškus metodus, dalyvauti moksliniuose tyrimuose ir tinkamai naudotis naujomis technologijomis, įskaitant skaitmenines technologijas, siekiant mokymo ir mokymosi srityje taikyti į kompetencijas orientuotus metodus.
- d) Būtų galima teikti švietimo specialistų orientavimo paslaugas; sudarius galimybę naudotis kompetencijos centrų paslaugomis, tinkamomis priemonėmis ir medžiaga gali būti pagerinta mokymo kokybė ir patobulinti mokymosi metodai ir praktika.
- c. *Kompetencijų ugdymo vertinimas ir patvirtinimas*
- a) Bendrųjų kompetencijų aprašus būtų galima integruoti į mokymosi rezultatų metmenis, kurias galima papildyti tinkamomis atitinkamų lygmenų diagnostinio, ugdomojo ir baigiamojo vertinimo ir patvirtinimo priemonėmis ⁽¹⁾.
- b) Skaitmeninėmis technologijomis visų pirma būtų galima labai prisidėti prie įvairių besimokančio asmens pažangos, be kita ko, mokantis verslumo, aspektų užfiksavimo.
- c) Būtų galima parengti įvairių bendrųjų kompetencijų vertinimo neformaliojo ir savaiminio mokymosi struktūrose metodų, be kita ko, susijusiose darbdavių, profesinio orientavimo specialistų ir socialinių partnerių veiklos srityse. Galimybė naudotis tokiais metodais turėtų būti suteikiama visiems, ypač menkų įgūdžių asmenims, kad jie būtų paskatinti toliau mokytis.
- d) Neformaliojo ir savaiminio mokymosi aplinkoje pasiektų mokymosi rezultatų patvirtinimą būtų galima išplėsti ir labiau įtvirtinti laikantis Tarybos rekomendacijos dėl neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo, įskaitant įvairius patvirtinimo procesus. Be to, naudojant tokias priemones kaip „Europass“ ir „Youthpass“, kurios yra dokumentavimo ir įšivertinimo priemonės, galima paremti patvirtinimo procesą.

⁽¹⁾ Pvz. Gebėjimų vertinimo pagalbinės medžiaga: Bendra Europos kalbų mokėjimo orientacinė sistema, Skaitmeninės kompetencijos metmenys, Verslumo kompetencijos metmenys ir PISA kompetencijų aprašai.